

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน
ในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
The Development of Peranakan Cultural Tourism Routes in
The Old Town Area of Takua Pa, Phang Nga Province.

ธนวิทย์ เพียรดี

โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Thanawit Piandee

School of Tourism and Hospitality, Suan Dusit Rajabhut University.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเปอรานากันและศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่า ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เพื่อพัฒนาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา คือ มีการเก็บ รวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้ คือ 1. ทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเปอรานากัน 2. ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันจากเอกสารทุติยภูมิ 3. สัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับวัฒนธรรมเปอรานากันที่โดดเด่น 4. สัมภาษณ์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน 5. จัดเก็บและ รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน 6. รวบรวมและจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า มีเส้นทางสายวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น 2 เส้นทาง คือ 1. เส้นทาง ท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม ที่ 1 เส้นทางเมืองเก่า เล่าความหลัง มนต์ขลังตะกั่วป่า และ 2. เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม ที่ 2 ชมเมืองเก่า – เขยชมชุมชนวิถีชีวิตอันเรียบง่าย – ชวนเรียนรู้วัฒนธรรมแต่งกายบาบา – ชิมเต้าส้อโบราณ – เช็กอิน ถนนคนเดินศรีตะกั่วป่า ซึ่งทั้งสองเส้นทางมีคุณค่าและจุดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็น อยู่ของผู้คนที่เรียบง่าย และเต็มไปด้วยเรื่องราวที่น่าสนใจ โดยมิข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งหน้าควรมีการศึกษา เพื่อการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าในภูมิภาค หรือกลุ่มจังหวัดเดียวกัน เพื่อเกิดการบูรณาการร่วมกัน รวมถึงการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทย และภูมิภาค ไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้มีความน่าสนใจในการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วัฒนธรรมเปอรานากัน, เส้นทางท่องเที่ยว, เมืองเก่าตะกั่วป่า

Abstract

Academic article on the development of Peranakan cultural tourism routes in the old town area of Takua Pa, Phang Nga province. The aims is to study Peranakan culture and to study the potential of tourism in the old town area of Takua Pa, for development Peranakan cultural tourism routes in the old town area of Takua Pa, Phang Nga Province. This review relevant literature, research and related documents. The methodology is to collect data with the following steps: 1. Review literature and collect knowledge about Peranakan culture. 2. Study Peranakan cultural tourist attraction from secondary documents. 3. Survey and informal observations about outstanding Peranakan culture. 4. Survey potential of Peranakan cultural tourism. 5. Storage and collect knowledge about potential of Peranakan cultural tourism. 6. Collect and provide instruction in Peranakan cultural tourism. Which the study found that the cultural route that is outstanding in 2 routes, such as; the first cultural route is "Charming of the old city, Tells the past story, The magical of Takua Pa." And the second culture route is "Watch the old town, Appreciate the community, the simple way of life, Invite to learn culture, Attire Baba Dress, Tasting the ancient Toasor pastry, Check-in at Sri Takua Pa Walking Street." Which both routes have values and strengths in terms of culture, history, The way of life as simple people and full of interesting stories. The suggestions in the next time should study for the development of the Peranakan culture linkage path in the old town area of region and cluster, the mutual integration and tourism to links the region, and expand tourism of Thailand and region as well. Which is considered a great value to be able to develop the community to be interesting in tourism.

Keywords: Cultural Tourism, Peranakan Cultural, Traveling Routes, The Old Town Area of Takua Pa

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ คือ กรอบพัฒนาประเทศระยะยาว เพื่อให้ประเทศบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยครอบคลุมตั้งแต่ปี 2561-2580 ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก หรือ เป็นแม่เหล็กการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทย และภูมิภาคไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว เน้นพัฒนาระดับท้องถิ่น (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2562)

จังหวัดพังงา ถือเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก นอกจากความโดดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดแล้ว สิ่งที่สวยงามและได้รับความสนใจไม่แพ้ใคร คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองจังหวัดถือว่าเป็นเส้นทางสายวัฒนธรรมวัฒนธรรมเปอรานากัน เป็นเส้นทางเดินทางที่เชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะหรือความเป็นมาที่ข้องเกี่ยวกัน อาจจะด้วยรูปแบบการแต่งกาย อาหาร ภาษาสถาปัตยกรรมรูปแบบเดียวกัน หรือเป็นแหล่ง

กระบวนการผลิตเดียวกัน แต่ใจความสำคัญของการรวมตัวกันของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น คือการเชื่อมโยงความเป็นมาของแหล่งต่างๆ ให้เกิด เป็นเรื่องราว (Theme) เพื่อให้เกิดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

วัฒนธรรมเปอรานากัน คือกลุ่มชาวจีนลูกครึ่งมลายูที่มีวัฒนธรรมผสมผสาน และสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมา โดยเป็นการนำเอาส่วนดีระหว่างจีนและมลายูมารวมกัน ส่วนในประเทศไทยจะอยู่ในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง มีบรรพบุรุษอพยพมาจากปีนัง และมะละกา ชาวเปอรานากันในไทยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ที่เจือไปด้วยคำศัพท์จากภาษามลายู, จีน และอังกฤษ ชาวเปอรานากันในภูเก็ต นิยมเรียกกันว่า บ้าบ๋า ได้ทั้งชายและหญิง (พุมรี อรรถรัฐเสถียร, 2556) มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่ยาวนานและน่าสนใจ และสามารถนำบริบทเหล่านั้นมาต่อยอด สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเรื่องราว (content) และการนำเสนอเรื่องราว (Telling Story) ซึ่งการสร้างเรื่องราวของเส้นทางจึงเป็นหนึ่งสิ่งที่ต้องพิจารณาและนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มคุณค่าและความน่าสนใจให้กับพื้นที่ มีการกำหนดเรื่องราวที่จะช่วยเสริมจุดเด่นของพังงา มุ่งนำเสนอประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิต ดอกยี่ การรับรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมืองเก่าตะกั่วป่า และปลูกจิตสำนึกการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งนี้เพื่อสร้างประสบการณ์ เพิ่มคุณค่า และเพิ่มมูลค่าให้เกิดความน่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว

ดังนั้นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมรดกวัฒนธรรมแบบเปอรานากันด้วยเส้นทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงาที่มีความสวยงามและร่ำรวยทางวัฒนธรรมเปอรานากัน จึงหยิบยกเอามนต์เสน่ห์แห่งวัฒนธรรมเปอรานากันมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายใต้ชื่อเส้นทางที่ 1 คือ เสน่ห์เมืองเก่า เล่าความหลัง มนต์ขลังตะกั่วป่า และเส้นทางที่ 2 คือ ชมเมืองเก่า – เชยชุมชนวิถีชีวิตอันเรียบง่าย – ชวนเรียนรู้วัฒนธรรมแต่งกายบาบ๋า – ชิมเต้าส้อโบราณ – เช็กอินถนนคนเดินศรีตะกั่วป่า ซึ่งเมืองเก่าตะกั่วป่ามีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมและเรื่องราวเมื่อแรก ทำให้ในปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวเปลี่ยนวิธีการท่องเที่ยวเที่ยว จากที่เคยมาท่องเที่ยวพักผ่อน เปลี่ยนมาเป็นการทำกิจกรรมที่เป็นการสร้างประสบการณ์ โดยการนำเรื่องราววัฒนธรรมเปอรานากันเข้า ก็เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้ลองเรียนรู้เกี่ยวกับเสื้อผ้าแบบเปอรานากัน อาหารแบบเปอรานากัน หรือวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น นำมาสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
3. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่า หลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ โดยมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม และยังก่อให้เกิดความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน รักษา และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก และการขายสินค้าที่ระลึก

3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่เคารพวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน หรือชุมชนอื่น รวมทั้งศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย
สุตาพร วรพล (2550) ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่น ควรรวมตัวกันสร้างขบวนการในการพัฒนา ร่วมกัน สังคมทุกระดับควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ต้องทำความเข้าใจว่าชุมชนเป็นใคร และต้องทำให้ชุมชนเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน

3. นักท่องเที่ยวควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่นั้น

4. การพัฒนาชุมชนด้านจิตสำนึก ให้ความรู้ เตรียมทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5. สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน
ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) กล่าวถึง การจัดสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในแง่ของการอนุรักษ์ไว้ 10 ประการ คือ

1. การออกกฎหมายเวนคืนที่ดินในสถานที่ท่องเที่ยว เพราะถ้าสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในความครอบครองของเอกชน ซึ่งดูแล ปรับปรุง โดยเจ้าของที่ดินเอง อาจจะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย หรือหมดคุณค่า หรืออาจมีการเกิดค่าบริการที่ไม่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสถานที่ท่องเที่ยวนั้นน้อย

2. สร้างสถานที่ท่องเที่ยวไว้ในย่านชุมชน หรือไม่ไกลจากย่านชุมชน

3. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้เพียงพอ

4. จัดให้ระบบการรักษาความสะอาด เพราะความสะอาดคือหัวใจสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

5. จัดให้มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้มีปริมาณเพียงพอ ราคาเหมาะสม การจัดร้านเป็นสัดส่วน มีระเบียบ

6. สร้างร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง เพื่อเป็นการรวบรวมสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ หรือผลิตผลของท้องถิ่นที่กระจัดกระจาย มารวมกันไว้ในที่เดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีเวลาค่อนข้างจำกัด

7. สร้างสถานที่พักผ่อน ซึ่งควรจะอยู่ในรูปของบ้านพักประเภทเกสต์เฮาส์ (Guest House) แทนการสร้างอาคารสูงหลายชั้น เพราะจะบดบังทัศนียภาพที่สวยงาม

8. การทำป้ายโฆษณาตามสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อชี้แจงข้อปฏิบัติเมื่อเข้าไปในสถานที่ท่องเที่ยว

9. การเก็บรักษาค่าบริการ ซึ่งไม่ควรจะแพงมากนัก

10. การรักษาความปลอดภัย สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบางแห่งจะอยู่ห่างไกลชุมชน หรือมีบริเวณที่กว้างขวาง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญควรมี 6 ด้าน ดังนี้ (วีระพล ทองมา และคณะ, 2554)

1. ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ประกอบด้วย 10 ประการ คือ 1. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น 2. โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่างๆ 3.งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซากปรักหักพัง 4. ศิลปะ หัตถกรรม

ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นแกะสลัก 5. ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา 6. ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ 7. ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา 8. ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ และ 9. วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

2. ด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

3. ด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้รับผลตอบแทนในกำไรธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความรู้สิ่งแวดล้อมช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. ด้านการตลาด เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามา เพื่อให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและรับผลตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

6. ด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากร เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหน

จากการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า เมืองประกอบที่สำคัญอยู่ 6 ประการ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งทุกองค์ประกอบจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้เรียนรู้ และเป็นส่วนสำคัญในการส่งต่อเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่ดั่งามต่อไปผ่านการสร้างและมีการสร้างเส้นทางสายวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

2. วัฒนธรรมเปอรานากัน

คำเรียกชาวเปอรานากัน ด้วยการรับเอาวัฒนธรรมอันหลากหลายเข้ามาคำเรียกของชาวเปอรานากันนั้นจึงแบ่งเป็นชายและหญิง โดยรับต่อภาษาต่างๆที่เข้ามาอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมในดินแดนแห่งนี้

بابา หรือ บาบ่า (Baba) เป็นคำที่ภาษามลายูที่ยืมมาจากภาษาเปอร์เซีย โดยคำนี้เป็นคำให้เกียรติแก่ปู่ย่าตายาย โดยคำนี้จะใช้เรียกชาวเปอรานากันที่เป็นผู้ชาย โดยเริ่มจากการเป็นภาษาตลาด จากคนหาบเร่ และผู้ชายจนสุดท้ายคำว่า บาบ่า นี้ได้ใช้กันโดยทั่วไป (ปราณี สกุลพิพัฒน์, 2549 และ พิศพงศ์ จันทรคำ, 2559)

ย่าหยา ญอญะ หรือ ญอญะ (Nyonya) เป็นคำภาษาชวาที่ยืมมาจากภาษาดัตช์ คำว่า Dona หมายถึงผู้หญิงต่างประเทศแต่งงาน เนื่องจากภาษาชวามีความโน้มเอียงเพื่อนันถึงผู้หญิงต่างประเทศ ภายหลังได้ใช้เรียกชาวเปอรานากันที่เป็นผู้หญิง แต่ชาวเปอรานากันในประเทศไทยย่าหยาเป็นคำเรียกชุดสตรีชนิดหนึ่ง (ปราณี สกุลพิพัฒน์, 2549 และ พิศพงศ์ จันทรคำ, 2559)

คำว่า เปอรานากัน และ บาบ่า-ย่าหยา เป็นคำถูกใช้เรียกลูกหลานชาวจีนเลือดผสมที่ถือกำเนิด และอาศัยอยู่ ณ ดินแดนคาบสมุทรมลายู-อินโดนีเซีย ซึ่งประกอบด้วยเมืองมะละกา (Malacca) และเมืองปีนัง (Penang) ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ (Singapore) และหมู่เกาะชวา (Java) ประเทศอินโดนีเซีย มาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 (Petite nyonya, 2009) นอกจากนี้ยังมีชาวต่างชาติอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ คาบสมุทรมลายู-อินโดนีเซีย

ทำให้ก่อกำเนิดเปอรานากันที่มีสายเลือดผสมระหว่างชนพื้นเมืองเดิมกับชาวต่างชาติมากมาย ดังนั้นจึงสามารถแบ่งชาวเปอรานากันตามเชื้อชาติผสมได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวจีนเปอรานากัน (Peranakan Chinese) กลุ่มชาวอาหรับเปอรานากัน (Peranakan Arabs)

กลุ่มชาวดัตช์เปอรานากัน (Peranakan Dutch) และกลุ่มชาวอินเดียเปอรานากัน (Peranakan Indians) แต่ด้วยกลุ่มชาวจีนเปอรานากันเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่และมีบทบาทสำคัญในสังคมทำให้คำว่า “เปอรานากัน” ถูกใช้อ้างถึงเฉพาะกลุ่มชาวจีน

เปอรานากันเท่านั้น (Encyclopedia Britannica, 2012) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยาม “บาบ๋า” และ “ย่าหย่า” ว่า “เรียกชายที่เป็นลูกครึ่งจีนกับมลายูที่เกิดในมลายูและอินโดนีเซีย ว่า บ้าบ๋า, คู่กับย่าหย่า ซึ่งหมายถึงหญิงลูกครึ่งจีนกับมลายูที่เกิดใน มลายูและอินโดนีเซีย” อย่างไรก็ตามชาวเปอรานากันในประเทศไทยบริเวณจังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามันโดยเฉพาะภูเก็ต ตรัง และพังงา ทั้งเพศชายและหญิง จะถูกเรียกรวม ๆ ว่า “บ้าบ๋า” หรือ “บาบ๋า” ส่วน “ย่าหย่า” เป็นเพียงชื่อของชุดสตรีเท่านั้น ส่วนในภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีกระจายตัวอยู่แถบพื้นที่ โดยเฉพาะปัตตานี สงขลา นราธิวาส

ปัจจุบันชาวจีนเปอรานากันพยายามที่จะรักษาวัฒนธรรมเปอรานากันด้วยการรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมเปอรานากัน (Peranakan Association) ขึ้นในมะละกา ปีนัง กัวลาลัมเปอร์ สิงคโปร์ และภูเก็ต ซึ่งสมาคมแต่ละแห่งมีการประสานงานติดต่อกัน และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ชาวจีนเปอรานากันรุ่นใหม่ทุกคนได้รู้จัก และไม่หลงลืมรากเหง้าของตนเอง นอกจากนี้ในประเทศสิงคโปร์มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานเปอรานากันขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมวัตถุต่างๆที่แสดงถึงศิลปะอันเป็นสัญลักษณ์ของเปอรานากัน และจัดแสดงวัฒนธรรมเปอรานากันด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัย เป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้เข้าเยี่ยมชม นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ในปีนัง และมะละกาก็มีการจัดแสดงวัฒนธรรมเปอรานากันไว้ด้วยเช่นกัน ส่วนในจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นสถานที่หนึ่งที่ปรากฏเรื่องราวประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาวจีนเปอรานากันเนื่องด้วยบรรพชนชาวภูเก็ตสืบเชื้อสายมาจากชาวจีนเปอรานากันในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย จากสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้ทำให้เกิดเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมเปอรานากันที่ไม่แตกต่างไปจากที่อื่น

3. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปรัชญาพร พัฒนาผล (2554) และ คณะกรรมการโบราณสถานแห่งชาติว่าด้วยสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ หรือ International Council on Monuments and Sites (ICOMOS, 2003) ได้ให้ความหมายของเส้นทางวัฒนธรรม คือ เส้นทางบก เส้นทางน้ำ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน หรือเส้นทางประเภทอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพอันโดดเด่นของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และประเพณี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่มีพัฒนาการมาอย่างสืบเนื่องและแสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความรู้ทั่วไป ผลิตภัณฑ์ต่างๆภายในท้องถิ่นภายในประเทศหรือระหว่างภูมิภาคในแต่ละช่วงเวลาที่สำคัญ รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

Richards et al. (2007) กล่าวถึงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ว่ามีขอบเขตที่กว้างขวางมากเพราะประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆด้านที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ รูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่เดิม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่

Butler (1980) ได้นำเสนอรูปแบบวงจรจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยกล่าวถึงวิวัฒนาการของจุดหมายปลายทางในระดับต่าง ๆ เริ่มจาก การค้นพบ (Exploration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ถูกค้นพบโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ และยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และความรู้และทักษะของคนในท้องถิ่นที่จะเข้ามาให้บริการและบริหาร

จัดการการท่องเที่ยว และมีวิวัฒนาการไปสู่ วงจรการพัฒนา (Development) เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาค้นพบและรู้จักจุดหมายปลายทางแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น ก็จะมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่อย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จากจุดนี้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ก็จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนไปถึงจุดที่ทางทฤษฎีเรียกว่าเกินขีดความสามารถในการรองรับ และเกิดการชะลอตัว (Stagnation)

ระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว คือ การที่เมืองหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว นั้น จำเป็นต้องมีระบบที่จะสามารถส่งเสริมให้จุดหมายปลายทางนั้น ๆ มีการสร้างปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ให้มีการพัฒนาภายในตัวจุดหมายปลายทางเองและการบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการศึกษาประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวจึงควรมีการดำเนินการที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และปัจจัยต่าง ๆ ในเชิงระบบ โดยระบบจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวว่าประกอบด้วย

1. ระบบจุดหมายปลายทาง (Destination System) ภายในเมืองหรือพื้นที่ท่องเที่ยวต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางมายังจุดหมายปลายทางแห่งนั้นได้ องค์ประกอบหลัก (Primary Elements) ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมของชุมชน และรองรับด้วยองค์ประกอบสนับสนุน (Secondary Elements) ได้แก่ โรงแรมที่พัก โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง กิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ แหล่งบันเทิง และร้านค้าปลีกย่อย เป็นต้น

2. ปัจจัยนำเข้า มีปัจจัยที่สำคัญอยู่หลายปัจจัยด้วยกัน ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว (Tourist Expectations) ความคิดสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Creativity) ทักษะของแรงงานท่องเที่ยว (Employee Skills) และ เงินลงทุนจากนักลงทุน (Investors Capital)

3. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนา (Outcomes) จากองค์ประกอบของจุดหมายปลายทาง ผสมกับปัจจัยนำเข้า จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Outcomes) เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ นักลงทุน ผู้ประกอบการ และ ผลกระทบต่อพื้นที่ (Impacts) เช่น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น

4. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ (External Influence) ได้แก่ รสนิยม ความสนใจของนักท่องเที่ยว การแข่งขันจากเมืองท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางอื่น ๆ เทคโนโลยี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ลักษณะของประชากร และสถานการณ์ทางการเมือง

สรุปได้ว่า ศักยภาพของจุดหมายปลายทางและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการนั้น สามารถนำมาประเมินได้จากการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนา (Outcomes) ที่กล่าวมาในเบื้องต้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นต่อปัจจัยนำเข้าและปัจจัยภายนอกจะส่งผลกระทบต่อระดับการเติบโตของทิศทางการพัฒนาจุดหมายปลายทางนั้น ๆ

การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นในอัตโนมัติ จากการที่นักท่องเที่ยวหลายๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำเส้นทางท่องเที่ยวนี้ อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรือทางอื่นๆ อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษ โดยมีข้อพิจารณาในการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การกำหนดเส้นทาง การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่

2. การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทางโดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม

3. การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง การกำหนดเส้นทางอาจจัดทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบก็ได้ภายในเมืองๆหนึ่ง

4. ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน การเข้าถึงและเดินทางจะต้องควบคุมได้ง่ายและไม่สับสน

5. การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง จัดทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวตลอดทางอย่างสม่ำเสมอด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อช่วยบอกทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้ง และระยะทาง

6. พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เส้นทางท่องเที่ยวอาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน

7. ปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทาง จุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยวมักจะอยู่ในย่านใจกลางเมือง เข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลต่างๆ รวมอยู่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะใช้ในการตัดสินใจวางแผนการเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้บริการ

8. ความต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมือง เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรจะจำกัดอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น

9. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านขายของเล็กๆน้อยๆ และอาจรวมถึงร้านขายของที่ระลึกต่างๆ

10. ส่วนบริการทางด้านข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับตัวเมือง อาจอยู่ในรูปของแผ่นประกาศ เอกสารแจก หรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล

11. ลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจะเป็นรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความสะดวกในการให้บริการ

12. นอกจากนี้แล้วการดูแลรักษาสถานที่และส่วนบริการต่างๆให้สะอาดเรียบร้อย และใช้งานได้อยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง

สรุปได้ว่า การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวควรพิจารณาจากเหตุผลสำคัญในการท่องเที่ยว ได้แก่ การกำหนดเส้นทาง การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง พิจารณาจัดประเภทของพาหนะ ปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทาง ความต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมือง จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร ส่วนบริการทางด้านข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับตัวเมือง ลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก และการดูแลรักษาสถานที่และส่วนบริการต่างๆ

วิธีการศึกษา

1. ทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเปอรานากัน
2. ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันจากเอกสารทุติยภูมิ
3. สัมภาษณ์ร่วมกับนักสังเกตแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับวัฒนธรรมเปอรานากันที่โดดเด่น
4. สัมภาษณ์คุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน

5. จัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน
6. รวบรวมและจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากัน

ผลการศึกษา

วัฒนธรรมเปอรานากัน ที่โดดเด่น ประกอบไปด้วย 4 อย่าง ได้แก่ 1. อาหาร 2. ภาษา 3. ศาสนา และ 4. การแต่งกายและเครื่องประดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อาหารเปอรานากัน อาหารเปอรานากันมีลักษณะผสมระหว่างสองวัฒนธรรม ซึ่งหารับประทานได้ในประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นผลพวงจากการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ เหล่าสาวย่าหยายจึงนำส่วนดีที่สุดของอาหารทั้งสองชาติมารวมกัน อาหารขึ้นชื่อของเพอรานากัน คือ กุ้งผัดผงกะหรี่ใส่สับปะรด โดยมีส่วนผสมที่สำคัญคือ กะทิ พริกมะกรูด ขมิ้น กุ้งໄວ້หาง และมะขามเปียก ซึ่งต้องนำทั้งหมดมาผสมกันให้มีรสชาติกลมกล่อมออกรสเค็ม หวาน เปรี้ยว และเผ็ด มีกลิ่นหอมชวนรับประทาน เส้นห่อของอาหารเพอรานากันคือจะเข้ชั้นด้วยรสชาติที่เผ็ดร้อน เน้นเครื่องเทศที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งจะคล้ายๆ กับเครื่องเทศของไทย ไม่ว่าจะเป็น ยี่หระ ข่า ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้น แต่จะใช้ในจำนวนที่มากกว่า และใช้เวลาปรุงที่นานกว่า

2. ภาษาเปอรานากัน ภาษาของชาวเปอรานากันคือ ภาษาบ้าม่าเลย์ (Bahasa Melayu Baba) ถือเป็นภาษาถิ่นหนึ่งของภาษามลายู (Bahasa Melayu) โดยมีการยืมคำในภาษาฮกเกี้ยนค่อนข้างมาก แต่ปัจจุบันเป็นภาษาที่ใกล้ตาย และใช้กันในกลุ่มคนรุ่นเก่า ในขณะที่คนรุ่นใหม่หันไปพูดภาษาอังกฤษกัน ส่วนชาวเปอรานากันในประเทศอินโดนีเซีย คนรุ่นใหม่ยังสามารถใช้ภาษาผสมนี้ได้ แต่ใช้ได้อย่างจำกัด จึงได้นำคำใหม่เข้ามาใช้ (และเสียคำเก่าไป) จนกลายเป็นศัพท์สแลง จึงกลายเป็นช่องว่างของภาษาระหว่างคนเปอรานากันรุ่นเก่า และรุ่นใหม่

3. ศาสนาเปอรานากัน ชาวเปอรานากัน แม้จะมีเชื้อสายมลายูแต่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่นับถือลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ และศาสนาพุทธนิกายมหายาน แต่มีบางส่วนได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ชาวเปอรานากันได้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามถิ่นที่ตั้งถิ่นฐาน อย่างอิทธิพลของโปรตุเกส ดัตช์ มาเลย์ อังกฤษ และอินโดนีเซีย

4. การแต่งกายและเครื่องประดับเปอรานากัน การแต่งกายของชาวเปอรานากันในเขตพื้นที่พังงา และภูเก็ต จะเป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม ซึ่งปัจจุบันชาวพังงาและชาวภูเก็ตยังคงรักษา วัฒนธรรมการแต่งกายแบบจินบาบาไว้โดยปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยชุดแต่งกายที่นำเสนอจะเป็นการแต่งกายของคนภูเก็ต เมื่อสมัยร้อยกว่าปีมาแล้ว ซึ่งเป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม ชุดที่สำคัญ 4 ประเภท ได้แก่

4.1 ชุดเสื้อคอตั้งแขนจีบ ชุดนี้ใช้ได้ตั้งแต่เด็กๆ ถึงผู้สูงอายุ ใช้ในชีวิตประจำวัน ในโอกาสไปตลาด ไปวัด ไปไหว้พระที่ศาลเจ้า ผ้านุ่งเป็นผ้าปาเต๊ะ ตัวเสื้อความยาวระดับเอวชายเสื้อแต่งขอบด้วยลูกไม้ คอตั้งติดคอผ่าหน้าติดกระดุมทองหรือเข็มกลัดแถว แขนเสื้อยาวจีบปลายแขน มีกระเป๋าสีไปใหญ่สองข้าง

4.2 ชุดนายเหมืองและภรรยา ชุดนายเหมือง ประกอบด้วยกางเกงและเสื้อคอตั้ง แขนเสื้อยาว มีกระเป๋าลายชุดราชปะแตน สวมหมวกกะโล่ สำหรับผู้สูงวัยก็จะใช้ไม่เท่าด้วยส่วนภรรยา หากออกงานพิธีการสำคัญๆ จะแต่งชุดเสื้อครุย ประกอบด้วยเสื้อตัวในเป็นเสื้อคอตั้งปลายแขนจีบเหมือนชุดเสื้อคอตั้งแขนจีบทั่วไป นุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมทับด้วยเสื้อครุยยาวผ่าป่านูเบียหรือผ้ามีสลิมมีลวดลาย ติดเข็มกลัดชิ้นใหญ่เป็นชุด เรียกว่าชุดโก๊ส ซึ่งมี 3 ตัว ใส่กำไลข้อเท้า สวมรองเท้าปักดินหรือลูกบิด ทรงผมเกล้าผมทรงสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านหลังโป่งออกเรียก ชักอีโบาย

เกล้ามวยไว้บนศีรษะ ส่วนด้านข้างสองข้างดึงให้โป่งออกเรียกว่า อีเปง มวยด้านบนดึงขึ้นเป็นรูปหอยโข่งใช้ดอกมะลิหรือดอกพุทธรูปประดับรอบมวยผมแล้วปักปิ่นทอง

4.3 ชุดเจ้าสาว มีลักษณะเครื่องแต่งกายและทรงผมแบบเดียวกับชุดศพิตตานี ต่างกันที่เสื้อครุยเจ้าสาวส่วนใหญ่จะใช้ผ้าลูกไม้โปร่งหรือผ้าปานแก้ว ส่วนผ้านุ่งจะใช้ผ้าเต๊ะสีสด รอบมวยผมเป็นฮั่วก้วน หรือ มงกุฎเจ้าสาวประดับด้วยดอกไม้ไหว ซึ่งทำจากทองคำ ปักปิ่นทองคำ เครื่องประดับ เป็นทองและเพชรลงการ ใส่ตุ้มหูระย้า สวมสร้อยคอทอง เรียก หลั่นเต๋ปาย ที่หน้าอกเสื้อจะประดับประดาด้วยปิ่นตั้งทองคำเหมือนรูปดาวเต็มหน้าอก ห้อยสายสร้อยทอง สวมแหวน กำไลมือ กำไลข้อเท้า สวมรองเท้าปักดินเงินดิน ส่วนชุดเจ้าบ่าว จะหันมานิยมสวมชุดแบบตะวันตก แต่ย้งนำจี้สร้อยคอหรือปิ่นตั้งมาติดที่ปกเสื้อ

4.4 ชุดย่ำหยา เป็นชุดลำลอง ตัวเสื้อตัดด้วยผ้าลูกไม้หรือผ้าปานรูปเบี๊ยน แขนยาว เข้าเอวรัดรูป ปีกปลายฉลุ ทั้งที่คอเสื้อ ชายเสื้อ และปลายแขน ตัวเสื้อด้านหน้าปลายแหลมยาว ความยาวตัวเสื้อจะอยู่ระดับสะโพกบน ปกเสื้อด้านหน้าเบะออกสำหรับติดโกส้งหรือกระดุมทองฝังเพชรที่ร้อยเชื่อมด้วยสร้อยทอง ส่วนผ้านุ่งปัจจุบันนิยมใช้ผ้าปาเต๊ะ ปักเลื่อม เพื่อสนับสนุนงานฝีมือของกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเปอรานากันในประเทศมีความโดดเด่น น่าสนใจทั้งเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา และยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์ น่าค้นหา และยังมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาร้อยเรียงและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดพังงาได้

3. เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

จากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่าเดิมเมืองตะกั่วป่า เป็นเมืองเก่าและเป็นศูนย์กลางการค้าแร่ขนาดใหญ่ ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองมาก “ตะกั่วป่า” เดิมเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองตะกั่วป่า” แต่ในสมัยโบราณ คือเมืองตะโกลาเป็นเมืองที่สำคัญเมืองหนึ่งของฝั่งทะเลด้านตะวันตกของภาคใต้มีความเจริญรุ่งเรืองมาพร้อมๆ กับเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองไทรบุรี ชาวพื้นเมืองเดิมเป็นชาวป่าพวกหนึ่ง เรียกว่า “ซาไก” เมืองตะกั่วป่าหรือเมืองตะโกลานั้น เดิมขึ้นอยู่กับนครของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็น เมืองเอกราชของประเทศศรีวิชัย แต่เมื่อประมาณ พ.ศ. 1832 ขนชาติไทยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในแคว้นสุวรรณภูมิ และมีอำนาจมากขึ้นจนได้เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองตะกั่วป่า ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2437 ได้แบ่งการปกครองหัวเมืองต่างๆ ออกเป็นมณฑลและจังหวัด เมืองตะกั่วป่าจึงมีฐานะเป็นจังหวัดขึ้นกับมณฑลภูเก็ต และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เมืองตะกั่วป่าจึงถูกลดลำดับความสำคัญจากจังหวัด ตะกั่วป่าลงมาเป็นอำเภอตะกั่วป่าขึ้นกับจังหวัดพังงา เมื่อปี พ.ศ. 2475 (สำนักงานเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2562)

จากประวัติของเมืองตะกั่วป่าพบว่าเป็นชุมชนเก่าที่มีสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เกิดขึ้นสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงรัชกาลที่ 7 การวางผังเมืองหรือการตั้งชุมชนในยุคแรกของชุมชนตะกั่วป่า (เก่า) ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุด รูปแบบทางศิลปกรรมและลักษณะตัวอักษรของศิลาจารึกที่พบในเขตอำเภอตะกั่วป่านี้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการตั้งหลักแหล่งของพวกอินเดียนได้ จากการศึกษางานประวัติศาสตร์พบว่ากลุ่มชุมชนเก่าที่อาศัยอยู่ในเมืองตะกั่วป่า มีสถาปัตยกรรมแบบชิโน

โปรตุกีส ที่เกิดจากอิทธิพลทางการค้ากับชาวต่างชาติ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. อาคารชิโนโปรตุกีส เป็นอาคารที่มีโครงสร้างเป็นกำแพงรับน้ำหนัก มีอาณาเขตด้านหน้าอาคารและมีลวดลายประดับอาคารเป็นยุโรป เช่น ที่หัวเสาปูนปั้นประดับผนังอาคารหรือขอบหน้าต่าง โดยนับรวมถึงอาคารทรงจีน ที่มักไม่ค่อยมีการตกแต่งลวดลายใด ๆ บนอาคารเอาไว้ในกลุ่มนี้

2. อาคารชิโนโปรตุกีสประยุกต์ เป็นอาคารที่เป็นโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก จะมีอาณาเขตหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องมีลวดลายประดับอาคารในส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายแบบจีนหรือยุโรปหรือแบบอุตสาหกรรม

3. สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เป็นอาคารเรือนแถวไม้ที่พบเป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีอาณาเขตหรือไม่ก็ได้โดยมีหลักในการพิจารณา คือ ความหนาแน่น ความต่อเนื่องหรือความกระจุกตัวของอาคารในพื้นที่ และพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งและบทบาทการใช้สอยอาคารที่มีความสำคัญต่อชุมชนเก่านั้นด้วย

จากการศึกษาวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (mission) การพัฒนาเทศบาลเมืองตะกั่วป่า พบว่า เมืองตะกั่วป่ามีวิสัยทัศน์คือ “ตะกั่วป่าน่าอยู่ เมืองมนต์เสน่ห์แห่งวัฒนธรรม สังคมเป็นสุข” และมีพันธกิจที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ของท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (สำนักงานเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2562) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพังงา ยังสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า โดยคัดเลือกให้ “เมืองเก่าตะกั่วป่า” ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นหนึ่งในโครงการนาร่อง “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creative Tourism) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชุมชน (Local Experience) โดยนำเสนอ 8 สิ่งต้องห้ามพลาด ของชุมชนตะกั่วป่า เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าสู่ชุมชนตะกั่วป่าด้วยตัวเองในสถานที่ท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ คือ

1. ศาลเจ้าพ่อกวนอู สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองตะกั่วป่า
2. สะพานเหล็กโคกขุน มีความยาว 200 เมตร สร้างขึ้นตั้งแต่ยุคเหมืองแร่ดีบุกเฟื่องฟูในตะกั่วป่า
3. โรงเรียนเต้าหึง อดีตโรงเรียนสอนภาษาจีนกับสถาปัตยกรรมอันสวยงามคลาสสิก
4. บ้านขุนอินท์ อาคารเก่าแก่อายุ 100 กว่าปี สไตล์ชิโนโปรตุกีสประยุกต์ สร้างขึ้นตั้งแต่ราว พ.ศ. 2460
5. วัดเสนานุชรังสรรค์ โดดเด่นไปด้วยพระอุโบสถที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัดมหารณพาราม กรุงเทพฯ หน้าบันสร้างแบบเรียบง่าย ด้วยการตีแผ่นไม้ปิดไว้ ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ภายในมีพระประธานศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์
6. เต้าส้อมขนมของฝากขึ้นชื่อของภาคใต้ที่มีร้านเจ้าดังอยู่ในชุมชนตะกั่วป่า ซึ่งเปิดบ้านให้ชมการผลิตและทดลองทำ ขนมเต้าส้อม ด้วยตนเอง
7. วัฒนธรรมการแต่งกายบาบา หนึ่งในเอกลักษณ์ของชาวตะกั่วป่ากับชุดแต่งกายอันสวยงาม ของชาวบาบา
8. ถนนสายวัฒนธรรมศรีตะกั่วป่า หรือ คนเดินตะกั่วป่า จัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ บริเวณถนนศรีตะกั่วป่า ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง พฤษภาคมของทุกปี เวลา 15.00 - 20.00 น. ท่ามกลางบรรยากาศของสถาปัตยกรรมที่สวยงามของเมืองตะกั่วป่า นอกจากนี้ ชุมชนตะกั่วปาก็ยังมีสิ่งน่าสนใจอื่นๆอีก อาทิ สตริทอาร์ตเมืองตะกั่วป่า กำแพงค่าย หม้อสตรีมน้ำแร่เกลือไฟ ศาลเจ้าปู่เฒ่ากั้ว วัดหน้าเมือง และวัดควนถ้ำ เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงานพังงา, 2561)

และจากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า สรุปได้ว่า เมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นเมืองเล็กๆ ที่มีเสน่ห์ชวนค้นหา ในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม ในยุคเหมืองแร่ดีบุกที่เฟื่องฟูตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 เอกลักษณ์เฉพาะตัวและเสน่ห์ของเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ยังคงอนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบัน คือ ลักษณะอาคารบ้านเรือน ตึกแถวสองชั้นที่มีซุ้มโค้งอยู่เป็นแนว มีสีลวดลายประดับอย่างสวยงามแปลกตา เป็นสถาปัตยกรรมสไตล์ชิโนโปรตุกีส เป็นการผสมผสานระหว่างความเป็นตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกันอย่างลงตัว เมืองเก่าตะกั่วป่าถือเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ชาวบ้านในพื้นที่ ยังคงรักษารูปแบบบ้านเรือน และวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งทำให้เมืองตะกั่วป่า มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในด้านสถาปัตยกรรมสไตล์

ชีโนโปรตุเกส วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน และวิถีชีวิตของชาวชุมชนอันเรียบง่ายสงบงาม มีศักยภาพและควรค่า

แก่การนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางสายวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

4. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

เส้นทางสายวัฒนธรรม หรือ Heritage Rout เป็นเส้นทางทางการเดินทางที่เชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะหรือความเป็นมาที่เชื่อมโยงกัน อาจด้วยรูปแบบของสถาปัตยกรรมรูปแบบเดียวกัน หรือเป็นแหล่งกระบวนการผลิตเดียวกัน

แต่ใจความสำคัญของการรวมตัวกันของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็น เส้นทางสายวัฒนธรรมคือ การเชื่อมโยงความเป็นมาของแหล่งต่างๆ ให้เกิดเป็นเรื่องราว (Theme) เพื่อให้เกิดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น การเชื่อมโยงเส้นทางสายไหม (Silk Road) ที่มีความสำคัญทางการค้ามาแต่อดีต ระยะทางกว่า 5,000 กิโลเมตร (พงษ์พันธ์ มอญพันธุ์, 2558) สอดคล้องกับ ปรัชญาพร พัฒนาผล (2554 อ้างถึงใน Richards et al., 2007) กล่าวถึงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ว่ามีขอบเขตที่กว้างขวางมากเพราะประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆด้านที่แตกต่างกันทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ รูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่เดิม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ในเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์สามารถแบ่งเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมได้เป็นโดยการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จัดเป็นเส้นทางสายวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น โดยจากการศึกษาสามารถเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ดังนี้

4.1. เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม ที่ 1 เส้นทางเมืองเก่า เล่าความหลัง มนต์ขลังตะกั่วป่า

โปรแกรม 1 วัน ตลาดเก่า— จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า (กำแพงค่าย) — ศาลเจ้าพ่อกวนอู — ชมตึกเก่าที่มีอายุมากกว่าร้อยปี โรงเรียนเต้าหมิง — ที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า

เช้า : เดินเท้าชมเมืองเก่าตะกั่วป่าในย่าน “ตลาดใหญ่” เสมือนย้อนยุคไปสู่ช่วงเหมืองแร่เฟื่องฟู วิถีชีวิตคนพื้นเมืองที่มีเสน่ห์ด้วยรอยยิ้มและมนต์ขลังของความเจียบสงบพร้อมชมตึกเก่า สไตล์ “ชีโนโปรตุเกส” การผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมโปรตุเกสและจีน มีการออกแบบเป็นอาคารสองชั้นกึ่งร้านค้ากึ่งที่อยู่อาศัยที่ด้านหน้าอาคารชั้นล่างมีช่องโค้งต่อเนื่องกันเป็นระยะๆ เพื่อใช้เป็นที่เดินเท้า ซึ่งเหมือนมีหลังคาต่อๆ กันทุกบ้าน

เที่ยง : รับประทานอาหารเที่ยง

บ่าย : จากนั้นแวะถ่ายรูปที่ “จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า” ตามประวัติกล่าวไว้ว่า ในปี ค.ศ.1843 พระยาเสนาสุนิตสถิตศาสตรมหาสงครามได้มารักษาการที่เมืองตะกั่วป่าและได้สร้างกำแพงเมืองล้อมรอบจวนที่ปักไว้อย่างแข็งแรงเพื่อป้องกันศัตรู “กำแพงค่ายตะกั่วป่า” ก่อด้วยกรวด หินทรายผสมปูนล้วน หนา 58.5 เซนติเมตร สูง 3.80 เมตร ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 95 เมตร ยาว 158 เมตร และขอพร “ศาลเจ้าพ่อกวนอู” ศาลเจ้าที่สร้างโดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ในเมืองตะกั่วป่า ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน ไหหลำ และกวางตุ้ง จากนั้น ชมตึกเก่าที่มีอายุมากกว่าร้อยปี “โรงเรียนเต้าหมิง” สร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2465 โดยยกเรือเงินทุนจากเศรษฐีเหมืองแร่และพ่อค้าชาวจีนในตลาดเก่า ตลาดย่านยาว จังหวัดเพื่อให้บุตรหลานของคนจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองตะกั่วป่าได้เล่าเรียนหนังสือภาษาจีน ใช้เงินทุนในการปลูกสร้างอาคารประมาณ 20,000 บาท สร้างโดยช่างฝีมือชาวจีน เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม อาคารรูปทรง

ชีโนโปรตุเกสประยุกต์ หลังคามุง สังกะสี โรงเรียนนี้ยุบเลิกกิจการไปแล้วเมื่อประมาณปี 2539-2540 แต่สภาพตัวอาคารยังได้รับการอนุรักษ์เป็นอย่างดี และ “ที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า” สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2472 เพื่อใช้เป็นศาลากลางจังหวัดตะกั่วป่า จนในสมัยรัชกาลที่ 7 จังหวัดตะกั่วป่าถูกปลดลดฐานะเป็นอำเภอ ศาลากลางจังหวัดแห่งนี้จึงใช้เป็นที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา โดยตึกนี้เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญด้านสถาปัตยกรรม ลักษณะอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ผังก่ออิฐถือปูน พื้นอาคารเป็นไม้สัก หลังคาปูด้วยกระเบื้องหินทรายลูกฟูก และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร

4.2 เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม ที่ 2 ชมเมืองเก่า - เขยชมชนวิถีชีวิตอันเรียบง่าย - ชวนเรียนรู้วัฒนธรรมแต่งกายบาบ๋า - ชิมเต้าส้อโบราณ - เช็กอินถนนคนเดินศรีตะกั่วป่า

โปรแกรม 1 วัน ตลาดเมืองเก่าศรีตะกั่วป่า — ชมชนเมืองตะกั่วป่า — ชมรมชาวบาบ๋าฝั่งทะเลอันดามัน — “ร้านดวงรัตน์เต้าส้อ - ถนนคนเดินศรีตะกั่วป่า

เช้า : ปั่นจักรยานชมเมืองเก่าตะกั่วป่าในย่านตลาดเมืองเก่าศรีตะกั่วป่า ชมวิถีชีวิตยามเช้าของคนตะกั่วป่า ปั่นจักรยานผ่านตึกเก่า สโตร์ “ชีโนโปรตุเกส” การผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมโปรตุเกสและจีน แวะรับประทานอาหารเช้าที่ตลาด ซึ่งมีร้านอาหารเก่าแก่มากมาย โดยทานที่ร้านจิ้นเก้ง ร้านอาหารเช้าสไตล์ฮกเกี้ยน คนจะรู้จักกันในนามของ ร้านกาแฟโบราณเก่าแก่ ที่เปิดมานานถึง 70 ปี และสืบทอดกิจการมาจนถึงทายาทรุ่นที่ 2 แล้ว

เที่ยง : รับประทานอาหารเที่ยง เย็นตาโฟป่าเปรม (สูตรดั้งเดิมเปอรานากัน)

บ่าย : จากนั้นแวะเรียนรู้วัฒนธรรมแต่งกายเปอรานากันบาบ๋าที่ “ชมรมชาวบาบ๋าฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งอยู่ไม่ไกลจาก “ศาลเจ้าพ่อกวนอู” ชมรมชาวบาบ๋าฝั่งทะเลอันดามันเป็นพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมชุดและวัฒนธรรมบาบ๋า ตั้งแต่ในเรื่องการแต่งกาย พิธีกรรม ความเชื่อ อาหารการกินและที่นี่ยังมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวแต่งกายชุดบาบ๋ายถ่ายรูปกันฉากโบราณได้อีกด้วย และยังเป็นจุดศูนย์กลางการประสานงานของชาววัฒนธรรมเปอรานากันในประเทศไทย วัฒนธรรมบาบ๋า เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดสืบทอด มีการพบกันครั้งทางจนเกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาที่เรียกกันว่าบาบ๋า ตั้งแต่ในเรื่องอัตลักษณ์การแต่งกาย พิธีกรรม ความเชื่อ อาหารการกิน ซึ่งชาวตะกั่วป่าคุ้นเคยกันมานานมากกว่า 100 ปี ที่นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับคนตะกั่วป่าได้หันมาใส่ใจกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตัวเองให้รู้ที่มาที่ไป รู้รากเหง้า และเป็นการจุดประกายให้กับเยาวชน ได้หันมาดีไซน์ ออกแบบ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ ต่อชุมชน เป็นการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นวัฒนธรรม ซึ่งสมควรแก่เวลาที่ลูกหลานชาวบาบ๋า ต้องหันมาใส่ใจรากเหง้าวัฒนธรรม รวมทั้ง สืบค้น อนุรักษ์ และส่งต่อให้กับรุ่นต่อ ๆ ไป

จากนั้นเดินทางต่อไปที่ร้านดวงรัตน์เต้าส้อ ซึ่งตั้งอยู่ถัดจากสะพานเหล็กโคกขุนมาไม่ไกล “ร้านดวงรัตน์” ร้านขายของฝากที่มี “ขนมเต้าส้อ” เป็นไฮไลท์ โดยสูตรการทำขนมเต้าส้อของที่นี่มาจากประเทศจีนเมื่อปี พ.ศ.2450 โดยนายฉายเอียน ลิมสกุล คุณพ่อของ “พิตวงรัตน์” ทำหน้าที่สืบทอดการทำขนมของบรรพบุรุษและได้พัฒนาขนมเต้าส้อให้มีความหลากหลายและเป็นที่รู้จักในปัจจุบัน และที่นี่ยังมีกิจกรรมสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำเต้าส้อด้วยตนเองอีกด้วย

เย็น : มาถึงที่สุดท้ายในช่วงเวลาเย็น ๆ ของวันอาทิตย์ในเดือนพฤศจิกายน - พฤษภาคม ของทุกปี ถนนเส้นนี้จะมีการจัดงาน “ถนนสายวัฒนธรรมตะกั่วป่า” ถนนสายวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของวันวาน ซึ่งอายุยืนยาวนาน 200 ปี ในอดีตเคยเป็นถนนสายที่คึกคักที่สุดในจังหวัดพังงา เพราะย่านนี้มีคนจีนเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมืองจึงก่อร่างสร้างตัวขึ้น และมีความคึกคักตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนสองฟากฝั่งถนนก็เต็มไปด้วยตึกแถวสไตล์ชีโนโปรตุเกสที่แต่ละหลังเต็มไปด้วยเอกลักษณ์จากลวดลายปูนปั้น ชุ่มประตูดั้ง ลายแกะสลักไม้ และตัวตึกสีสันทวยงาม โดยเป็นการรวมตัวของคนในชุมชนออกร้านขายของ ทั้งอาหารและขนมพื้นเมืองหาทานยาก ของฝาก

ของที่ระลึก ตลอดสองข้างทางบนถนนความยาวกว่า 400 เมตร ขนบโบราณที่พลาดไม่ได้ คือ ขนมนมอี่ และขนมก๊ี้กั้ย ต้องหาโอกาสลองชิมสักครั้ง

บทสรุป

จากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัฒนธรรมเปอรานากัน และการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า เพื่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า มีเส้นทางสายวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น 2 เส้นทาง คือ 1. เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมที่ 1 เส้นทางเมืองเก่า เล่าความหลัง มนต์ขลังตะกั่วป่า และ 2. เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม ที่ 2 ชมเมืองเก่า – เชยชุมชนวิถีชีวิตอันเรียบง่าย - ชวนเรียนรู้วัฒนธรรมแต่งกายบาบา – ชิมเต้าส้อโบราณ – เช้คอนถนนคนเดินศรีตะกั่วป่า ซึ่งทั้งสองเส้นทางมีคุณค่าและจุดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่เรียบง่าย และเต็มไปด้วยเรื่องราวที่น่าค้นหา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ควรจะมีการศึกษาเพื่อการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงวัฒนธรรมเปอรานากันในเขตพื้นที่เมืองเก่าในภูมิภาค หรือกลุ่มจังหวัดเดียวกัน เพื่อเกิดการบูรณาการร่วมกัน รวมถึงการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทย และภูมิภาคไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

จังหวัดพังงา ชื่อเส้นทาง เส้นทางเมืองเก่า เล่าความหลัง มนต์ขลังตะกั่วป่า โปรแกรมจังหวัดพังงา ตลาดใหญ่จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า กำแพงค่าย ศาลเจ้าพ่อกวนอู ชมตึกเก่าที่มีอายุมากกว่าร้อยปี โรงเรียนเต้าหมิง ที่ว่าการอำเภอตะกั่วป่า ซึ่งตลาดเก่า อำเภอตะกั่วป่า ซึ่งถือว่าเป็นเมืองท่า และเป็นอำเภอที่มีสงบสุขเป็นชุมชนเก่าที่ยังไม่มีวัฒนธรรมความใหม่ ภายในชุมชนมีความปลอดภัย ชาวบ้านอำเภอตะกั่วป่าจะเปิดบ้านเฉพาะในช่วงที่มีเทศกาลเท่านั้น คือในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี ที่เป็นเช่นนั้นเพราะชาวบ้านมีความรู้สึกรักว่ามีความเป็นหว่งบ้าน และมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่เพียงลำพัง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา

1. ความภูมิใจของการเปิดบ้าน (การสร้างความสำเร็จเป็นเรื่องที่สำคัญของการตัดสินใจเปิดบ้าน การสร้างความเข้าใจบอกถึงประโยชน์ ความภูมิใจของการบรรพบุรุษของตนเอง ต้องมีการสร้างความถี่ให้มากขึ้นอาจจะช่วยได้ การขายทัวร์อาจจะเป็นกลุ่มที่นิยมเส้นทางที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จุดสำคัญคือต้องมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึงและตรงจุดเน้นทางด้านประวัติศาสตร์เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง
2. การนำคนไปเที่ยวและมีการพัฒนา ไม่ควรไปเน้นการให้ความรู้ แต่การดำเนินโดยการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์จากเจ้าของบ้านเล่าเรื่องราวในอดีต จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปอรานากันเพิ่มขึ้น ตลอดจนการสร้าง ความตระหนักให้เห็นของคุณค่าในวิถีชีวิตของชุมชน เจ้าบ้านให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ความภูมิใจของบรรพบุรุษของตนเองก่อนจึงนำไปสู่ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกกานต์ วีระกุล. (2556). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพังงา. (2561). ชู “เมืองเก่าตะกั่วป่า” จังหวัดพังงา นำร่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก <https://mgronline.com/travel/detail/9610000017953>
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนাপกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). การพัฒนาระบบบริหารและกลไกการวิจัยการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอันดามัน. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เทศบาลเมืองตะกั่วป่า. (2562). วิสัยทัศน์และการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก http://www.takuapacity.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=145&Itemid=1342
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรสแอนด์ ดีไซน์ จำกัด
- ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี.
- วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปราณี สุกุลพิพัฒน์. (2549). สมาคมเพอรานากันในจังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- พงษ์พันธ์ มอญพันธ์. (2558). เส้นทางสายวัฒนธรรม Heritage Route. TAT Review. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2015/menu-32015/666-32015-heritage-route>.
- พุมรี อรรถรัฐเสถียร. (2556). เปอรานากัน (Peranakan) สายเลือดลูกผสม. วารสารกึ่งวิชาการรุสเมแล, 34(2), 91-95. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/62915/51696>
- พิรพงศ์ จันทรคำ. (2559). บาบ่า-ย่าหย่า วัฒนธรรมลูกผสมแห่งคาบสมุทรมลายู. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก <http://worldcivil14.blogspot.com/2016/04/baba-nyonya.html> [23 เมษายน 2559]
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2562). ทิศทางท่องเที่ยวไทยในปี 2562. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2562, สืบค้นจาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-thailand-2562/>
- ราณี อิลิชัยกุล. (2546). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์ วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว (Professional experience in tourism management). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระพล ทองมา และคณะ. (2554). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ศรยุทธ์ เอี่ยมเอื้อยุทธ. (2553). เรื่องเล่าผู้คน: เปิดโลก...เปอรานากัน. วารสารสยามใหม่จากมุมมองท้องถิ่น. 70 ตุลาคม-พฤศจิกายน, 12-13.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมหมาย ปันพุทธศิลป์. (2550). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สุตาพร วรพล. (2550). การจัดการการท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรมของชาติ. จุลสารการท่องเที่ยว 2. (เมษายน-มิถุนายน).
- อดิยศ สรรคบุรณรักษ์ และ ศศิณัฐ สรรคบุรณรักษ์. (2561). เปอรานากัน : บาบ่า-ย่าหยามรดกทางวัฒนธรรมสายเลือดลูกผสมมาเลย์-จีน. Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3) (2740-2755).

Book

- ICOMOS. (2004). ICOMOS. International Charters for Conservation and Restoration – Monuments and Sites I. Munich: Lipp GmbH.
- ICOMOS. (2008). Tourism at World Heritage Cultural Sites: The Site Manager's Handbook. Spain: World Tourism Organization.
- Petite nyonya. (2009). Peranakan/ BabaNyonya – Its Historical Beginning and Culture at a Glance. Retrieved August 30, 2018. From: <http://nyonyapendekmelaka.blogspot.com/2009/07/peranakan-its-historical-beginning-culture>
- Richards et al. (2007). Cultural In Europe. CAB International, Wallingford, UK.
- Robinson, Natalie V. (1980). Nonya Ware. Arts of Asia 10, 1 (January-February) 8-13.

ผู้เขียน

นายธนวิทย์ เพียรดี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ตราง เลขที่ 111 ถนนเพชรเกษม
ตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 92130
E-mail : balljolie@hotmail.com